List 52. **NOVICE** Tečaj XXVII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 29. decembra 1869.

Gospodarske stvari.

Véliki zbor družbe kmetijske kranjske

24. novembra.

(Konec.)

Vitez Gutmansthal je vprašal, kako stojí z napravo učilnice sadje- in sviloreje na Dolenskem? Deželni glavar dr. Wurzbach mu odgovorí, da ta stvar je v rokah deželnega zbora, se pa letos ni môgla še rešiti. — Grof Lanthieri iz Vipave ponudi grad na Slapem in nekoliko oralov zemlje v napravo učilnice za vinstvo. Na predlog deželnega glavarja je zbor to ponudbo sprejel z očitnim izrazom hvaležnosti in odboru nalog dal, naj to zadevo do konca dožene.

Viši gozdnar gosp. Scheyrer, oni mož, ki je lepo gozdarsko knjižico „Navod“ spisal našim gospodarjem, je družbi izročil modél železnice, po kteri se more prevaževati les; družba bode ta modél darovala gospodarski šoli v Šneperku.

Dr. Jan. Bleiweis nasvetuje v imenu odborovem kmetovalce, kteri naj se ali zavoljo posebne marljivosti v sadjereji, ali pa v reji murbovih dreves s sreberno svetinjo počastijo; ti-le so:

gospodar Blaž Brgant pri sv. Tomažu v selški fari;

gospodar Jožef Mulej iz Studenčica na Gorenskem,

gospodar Jože Povše iz Zaboršta na Dolenskem,

gospodar Jože Tifolt iz Golobinjeka na Dolenskem.

Zbor je soglasno pritrdil predlogu, da se imenovanim sadje- in murborejcem podelí sreberna svetinja.

Po predlogu dotičnih poddružnic so bili gospod Edvard Schaffer iz Vinjegorice na Dolenskem, gosp. Fr. Seraf. Hudovernik iz Radolice in pa grof Lanthieri iz Vipave poslavljeni s častno diplomo za sadje- in svilorejne zasluge.

Ko je bilo več častnih in dopisovalnih udov izvoljenih (prave ude voli po družbinih pravilih glavni odbor sam), se je končala seja zvečer ob 6. uri s tem, da je po predlogu Gutmansthalovem zbor zahvalo izrekel s živahnimi živio-klici dr. Costi zato, da je leto in dan umno in prevdarno, marljivo in neutrudljivo vodil opravila glavnega odbora.

Kako kmetijstvu pomagati v naših krajih.

Spisal P. N. Feuser.

(Konec.)

Prvo, česar nam je treba, je to, da izrejamo dobro živino in si le lepa teleta pridržimo za pleme. Da pa taka teleta dobimo, je treba le lepih dobrih krav, in te voditi le k dobrim juncem. Se vé, da v enem hipu ne moremo vseh naših krav nadomestiti z dobrimi; al kar je slabih in grdih juncev (bikov), te saj odpravimo in če tudi nam to stroškov prizadene. (Nekdaj so pri nas soseske v združbi imele bike za pleme, — od tod senožeti, ki še dandanes imajo imé „bikovine“; kako da so te koristne „španovije“ nehale?)

S tem, da si oskrbimo dobre krave in bike, pa še ni vse pri kraji, treba je tudi skrbeti, da breje krave dobivajo dovolj klaje, in da teleta pridno gleštamo, — zato pa je dovolj krme (klaje) treba poleti in pozimi. Skrbimo tedaj za pridelovanje klaje, ktera se v bolj goratih krajih dobro sponaša zato, ker detelji in travi ne manjka vlage.

Škoda, da štajarska detelja ne trpí več let! Imenujejo jo sicer triletno, al to je preveč rečeno. Štajarska detelja je gosta in čvrsta prvo leto, ko se seje, in drugo leto je najbolj rodovitna; tretje leto pa že pešati začne, koreninice njene odmrjó in zaraša se plevel; tako gré več let naprej, ako se štajarska detelja pustí.

Zato je dobro, ako z deteljo vred sejemo še druzih trav, da je deteljišče po njih lepo in izdatno.

Če imamo globoko, nekoliko apnato zemljo, dobro pognojeno in brez plevéla, in lega našega polja ni v takem kraji, kjer ostra burja piše, ondi sejmo lucerno (nemško) deteljo, ktera veliko let strpí, in kjer po 4 do 5krat na leto kositi moreš. Nemške detelje se kakor štajarske kakih 30 funtov na oral (joh) seje pod kako žito, ki pa mora redko sejano biti, da se koreninice te detelje prav močno razviti morejo.

Če pa gospodar svoje polje ima na solnčnih, strmih krajih z veliko apnenika, in če tudi dobra zemlja ni globoka in je bolj peščena, ondi naj seje esparseto (turško deteljo); le mora za-njo zemlja taka biti, da svoje dolge korenine, kakor nemška, lahko požene do 10 in še več čevljev globoko. Zato nemška in turška detelja ne vsahnete v suši tako lahko kakor štajarska, ker v globočini dobivate mokroto. Esparsete se seje 8 do 10 mernikov na oral (njeno seme je veliko debeleje od navadnega deteljnega semena); sej jo zgodaj spomladi pod kako žito in povleci jo. Turška detelja strpí toliko let kakor nemška, kosí se pa vsako leto le enkrat, al ta košnja je zdatna in turška detelja je najbolj tečna med vsemi. Kar je še po košnji izraste, dá se živini popasti, al nikoli ovcam, ki turško in nemško deteljo pokončajo.

Naj zdaj po vsem tem povem še, ktera deteljna in travina semena se dajo dobro mešati za setev.

Za bolj vlažne (mokre) kraje je na oral (joh) polja treba: 5 funtov štajarske detelje, 5 funtov rumene mermulike (gelber Hopfenklee), 4 funte bele detelje (Bastardklee), 10 funtov mačjega repa (Thimotheusgras),

6 funtov pasje trave ali glistnika (Knaulgras) in 12 funtov laške pahovke (ital. Raigras) — skupaj tedaj 48 funtov.

Za srednja, bolj peščena in ne presuha poljá vzemi na en oral: 5 funtov štajarske detelje, 6 funtov rumene mermulike, 5 funtov bele detelje, 10 funtov turške detelje, 4 funte mačjega repa, 10 funtov više kostrebe (hoher Wiesenschwingel), 10 funtov pasje trave in 8 funtov laške pahovke, skupaj 58 funtov.

Za suha, pusta poljá, zlasti če imajo veliko apnenika, na en oral vzemi 20 funtov turške detelje, 12 funtov rumene mermulike, 6 funtov bele detelje, 10 funtov više kostrebe, 10 funtov pasje trave, 6 funtov ovsenega lata (Haferschmiele) in 6 funtov tratnice (Rispengras) — skupaj 70 funtov.

Gospodarska novica.

* Živinska sol kakor sol za gnojenje na Francoskem je po novi postavi davka prosta. — In pri nas? — pri nas je še ne dobiš ne!

Besedica o popisovanji ljudstva in živine.

Po postavi od 29. sušca t. l. se ima v vsem cesarstvu šteti ljudstvo in domača živina (konji, osli in mule, goveda, ovce in koze, prešiči in čbele).

Da se na tanko izvé število vsacega kraja, vsake dežele in cele države, morajo se vsi ljudjé (otroci in stari, vseh stanov) popisati, popisati pa tudi živina domača.

Da pa je popis natančen, in da veljá za leto 1870., mora se v vseh krajih in v vseh deželah dovršiti ob enem, zato je po poduku, ki ga ima zdaj že vsak hišni gospodar v rokah, ukazano, da ta popis se mora povsod narediti zadnji dan tega leta, to je, 31. decembra (grudna).

Kako se ima ta popis narediti, kaže poduk, ki ga je dobil vsak hišni gospodar, kteri je odgovoren zato, da se popis na tanko naredí tudi pri gostačih njegovih in sicer pri vseh ljudéh, kteri v njegovi hiši stanujejo 31. decembra, če tudi le mimogredé in po naključbi. Gostačem mora hišni gospodar že 29. dan t. m. izročiti naznanilnico in jim pomagati pri popisovanji.

Ker mora popis natančen biti (zakaj če ni natančen, nima številenje nobene vrednosti), bo imel ž njim hišni gospodar precej sitnega dela, pa tudi župani ga bojo imeli; al treba je se tej sitnosti podvreči, kajti kdor se popisu umakne, ali kaj neresničnega pové, ali kdor kaj zanemari, kar postava ukazuje, tega čaka kazen v denarjih od 1 do 20 gld., ali pa, če tega plačati ne more, zapor od 1 do 4 dni.

Slišali smo že, da se nekteri tega popisovanja bojé, češ, da pa iz tega pride spet nov davek.

Res je sicer, da ima ljudstvo po pravici strah pred novimi davki, ker že veliko let nismo sreče doživeli, da bi z davki nazaj šli, zmiraj gremo le naprej. Al pri tem popisu ne gré za davek, ampak le za pozvedbo, koliko nas je ljudí in koliko živine v celem cesarstvu in v vsaki deželi. Čudno bi bilo, da ne bi vedeli, koliko duš šteje naše cesarstvo, ker vemo, koliko jih šteje francoska, angleška, ruska in vsaka druga država. Čudno bi bilo, da bi ne vedeli, koliko duš ima kranjska, koliko štajarska, koroška, primorska dežela in tako naprej; ko bi tega ne vedeli, ne vedeli bi, koliko nas je Slovencev, koliko Lahov, Nemcev itd. Po celem svetu je tedaj starodavna navada, da od časa do časa — večidel od 10 do 10 let — se štejejo ljudje, pa šteje se tudi živina, kajti tudi to število je treba vedeti v mnogoterih zadevah.

Zadnji popis v našem cesarstvu je bil pred 12 leti — leta 1857.

Politične stvari.

Avstrija in poroštvo njenega obstanka.

(Konec.)

Ko je, kakor smo zadnjič povedali, dr. Fischhof popisal narode avstrijske, pride do tega, da Avstrija, zmes mnogovrstnih narodov mnogovrstnih dežel, ni enojna država tudi danes ne, kakor nikdar ni bila. Bach in Schmerling, možá stare šole, sta mislila Avstrijo krepčati s tem, da sta vse politično življenje v središče (na Dunaj) vlekla; kaj pa sta s tem dosegla, vidimo dandanes dosti očitno. Avstrija ni enôta; ona je, kakor Šuzelka pravi: „država več držav, prestol več prestolov, krona več kron“. Le v tem velikem smislu mora Avstrija močna biti, sicer hira in konec vzame.

Narodnost je klic in zahteva sedanjega stoletja; narodni duh giblje ves svet in tudi manjše narode, ki hočejo ravnopravni biti z večimi. Le narod v otročjih letih ali narod starikast pripušča, da se mu njegov jezik jemlje; narod pa v možatih letih se krepko drží svojega jezika, s kterim se je na svet rodil in raste, in s kterim tudi umreti hoče. — Neumno je, ako kdo trdi, da národno gibanje ovira napredek, in če bi prepira zarad jezika ne bilo, da bi urno napredovala omika. Ako bi to res bilo, tedaj bi tudi svet moral biti le ena velika planjava, in ne smelo bi biti nobenega morja, nobene gore itd. To, kar na videz deželo od dežele loči, veže ju le še bolj skupaj, da drug druzemu daje, kar domá ne prideluje. Naj Nemci ne silijo svojega jezika drugim narodom in zlasti Slovanom ne, sicer jih silijo v panslavizem, v Rusijo.

V različnosti svojih narodov hranuje Avstrija svojo moč, a v tej različnosti je tudi njena slabost, ako ne dá vsacemu narodu popolnoma to, kar mu gré.

Da se Avstrija kot država narodov krepko osnuje, ne sme noben narod drugemu podložen biti, kajti nič ne žali naroda bolj kot tuje gospodstvo; naj tujec podložniku daje svobode na kupe, on ne mara za-njo, ker se mu „gospoda“ dela. Zato mora tudi država tako osnovana biti, da je vsak narod samostojen, in ker tako imenovana federativna (zvezna) ustava daje vsacemu narodu potrebno samostojnost, zato je taka ustava edino naravna v Avstriji.

Dr. Fischhof potem našteva imenitne možé, ki so že od leta 1809. se poganjali za tako sistemo, in med temi nahajamo celó tistega možá, kterega liberalci za svojega malika imajo, kedar cerkvene svetinje podira: dr. Mühlfelda; o tem pa molčijo kakor zid!

Po vsem tem primerja dr. Fischhof našo Avstrijo s Švajco; ona — pravi — je republikanska (ljudovladna) Avstrija v mali meri, Avstrija pa je monarhična (samovladna) Švajca v veliki meri. Švajca se je blizo takrat začela kakor Avstrija, le 25 let je razločka. Obé državi, ki boste kmalu 600 let stari, ste izrastli iz Nemčije in ste pozneje samostalne postali. V Avstriji ni samo en narod in ni samo ena dežela; obé ste zmes več narodov in več dežel, ki so se v teku časa deloma na mirni poti, deloma po vojnih pridobitvah združile, in ki so vkljub tej zvezi narodno zavest in deželno posebnost ohranile. V obeh državah so bile mnogokrat državnopravne homatije; tudi v Švajci, ki ima Nemce, Lahe in Francoze, so bili narodni razpori, tudi v Švajci so bili boji; kakor je Bachovo gospodarstvo stisnilo Avstrijo pod eno kopito, tako je Švajca morala nositi francoski jarem, dokler se ni leta

1803. ustanovila spet federativna ustava. Leta 1848. se je tudi v Švajci vnela prekucija, al sklical se je osnovalni zbor, v kterem so preprosti mestjani in kmetje ustanovili sedanjo svicarsko ustavo, ki je tako izvrstna, da jej ni kmalu para, -- vse dežele in narodi z enakimi pravicami so v zvezo stopili, in srečna je zdaj ta država brez centralistične modrosti, brez stalne armade, skor brez dolgá; za vojaške stroške potrebuje celó malo! Le za nektere zadeve ima skupno vlado, v vseh druzih zadevah vlada 25 kantonov samostojno, vsak za-se. Ker se noben narod ne dotakne pravic druzega naroda, zato ni nobenega prepira med njimi; vsak ima, kar mu gré, in Bog ne daj, da bi ondi Nemec svoj jezik in svojo kulturo silil drugim.

Dr. Fischhof stavi po vsem tem Švajco v izgled Avstriji in ko ometuje nektere ugovore, pride do izreka, da pravi: državi (središču) naj se pustí gospodarstvo, deželam pa samosvojno vladstvo. To mora biti gêslo avstrijskim državnikom.

Osem narodov je zastopanih v državnem zboru dunajskem (Nemci, Italijani, Rumuni, Poljaki, Rusini, Čehi, Slovenci in Srbi dalmatinski). Ravnopravnost bi zahtevala, da v vseh teh jezicih bi se v državnem zboru govorilo in postave delale; ker pa pri taki babilonski jezični zmešnjavi ne bi bilo zborovanje mogoče, zato je nemški jezik obveljal za govore in postavodajstvo; al ni obveljal po sili postavni, obveljal je le po sili okoliščin. Al pa v tej, da-siravno le moralični jezični sili, ni v nič devanja vseh druzih narodov? Ali se ne čutijo razžaljeni zato, da njih zastopniki, stopivši v zborniško dvorano, kjer državljan najviše opravilstvo — opravilstvo postavodajstva — opravlja, morajo v predvorani popustiti jezik tistega naroda, kterega oni zastopajo, in vse svoje misli in čutja obleči v obleko tujega jezika.

Ali bi tedaj po takem ne bilo bolje, po izgledu Švajce omejiti obravnave v središnem zboru edino le na take zadeve, ktere so skupne vsem narodom in ki se v skupnem zboru najkoristnejše izgotoviti dajo? Ako se v taki skupščini govori nemški, se nihče ne bo razžaljenega čutil, kakor se ne čutijo razžaljeni diplomati najbolj ponosnih narodov, da v mednarodnem občenji veljá le en jezik (francoski).

Narodu jezik njegov vzeti v okrožji duševnega njegovega delovanja, je toliko, kakor narodu vzeti narodni organ mišljenja njegovega. „Pa saj se postave prestavljajo v vse jezike“ — poreče kdo. Al na to moramo odgovoriti, da prestava in izvirnik ni vse eno; ako hoče postava živa biti in oživeti, ne sme mehanično se vezati na besede tujega jezika.

Nemcev je le četrti del v Avstriji in na Ogerskem, tedaj ne veljajo primere, ki jih delajo enostranski nemškutarji z druzimi državami, češ, tudi drugod le en jezik veljá v postavodajstvu. Da je ta ugovor piškav oreh, dokazuje dr. Fischhof s tem, da navaja razmere narodov v druzih državah. Na Pruskem — pravi — vlada nemški jezik, al v Prusiji (Prajzovskem) je med $18\frac{1}{2}$ milijoni duš 16 milijonov Nemcev, le $2\frac{1}{2}$ milijona je Nenemcev; — Rusija šteje okoli 77 milijonov duš, a $53\frac{1}{2}$ milijona je Rusov, zato je vladni jezik ruski; — na Francoskem je okoli 38 milijonov prebivalcev, al $32\frac{1}{2}$ milijona je Francozov, zato je francoski jezik vladni; — na Angleškem z 29 milijoni duš je 22 milijonov Angležev, tedaj je lahko glavni jezik angleški. — V Avstriji pa so vse druge številke: cela Avstrija ima le $8\frac{1}{2}$ milijona Nemcev in $26\frac{1}{2}$ milijonov Nenemcev.

Ali v tacih razmerah more Avstrija ponemčiti vse nenemške narode? ali jih sme? Polovičarska bila je dozdaj avstrijska politika; ona je nekoliko narodnih pravic dovoljevala narodom, pa hipoma jih potem ustavila na viših mestih! To ni pametno, a tudi ni pravično. Narod, kteremu se nekaj ponuja, hoče imeti vse, in s tem, da se mu nekaj dovoljuje, kaže se, da ima pravico do vsega.

Po vsem tem pride dr. Fischhof iz jezičnega ozira do sklepa, da pravi: absolutna zapoved prave avstrijske politike je ta, da se v avtonomiji (samoupravi) postavodajstva in upravništva gré tako daleč, kakor je le mogoče.

Kje pa je ta meja, da ni preveč ne premalo? — se utegne vprašati.

Švajca in severna Amerika ste nam na vsako stran izgled: kako daleč sme centralizacija segati in kako daleč avtonomija. V nobeni teh držav centralizacija ne moti avtonomije, in avtonomija ne moti centralizacije. Več kot 80 let ima severna Amerika tako ustavo kakor jo ima dandanes, in nič ni kalilo notranjega mirú noter do leta 1860., al tudi ta boj, ki se je vnel leta 1860., ni izviral iz ustavnih napak, ampak iz socijalnih krivic — sužtva. Švajcarska ustava obstoji že 21 let, in vendar med središno vlado in 36 kantoni ni bilo nobenega razpora.

Pri nas pa se od nasprotne straní v eno mer kričí: „s 17 deželnimi zbori ni mogoče vladati!“

Kratkovidni politikarji čenčajo, da deželni zbori so bolezen Avstrije. Neumna bedarija! Deželni zbori niso bolezen Avstrije; deželni zbori so le bolnišnice, v kterih tožijo in se jočejo narodi, ktere hudo tare centralizacija. Nikar ne prekucnite ustavne piramade — kliče Fischhof onim, ki hočejo deželne zbore vničiti — nikar ne skušajte državni piramidi narediti ože podnožje in širji vrh; to bi prekucnilo celo piramido!

V dalji svoji razpravi pride Fischhof do tega, da našteva poskušnje, ki jih je Avstrija prestala od l. 1848., ko se je prvikrat začela ustava. Celó 5 jih je je bilo: prva od 25. aprila 1848. leta, druga od 4. marca 1849. — obé ste zamrli, predno ste še živeli — tretja bila je diploma od 20. oktobra 1860. leta, četrta od 20. februarja 1861. leta, in peta od decembra 1867. leta. Četrto so že pokopali čez 4 leta, peta kaže že zdaj vsa znamenja slabosti. Vse te ustave narodom avstrijskim niso dale ne enega dneva notranjega mirú in zadovoljnosti. Državniki avstrijski so gledali pri snovanji ustav le na druge velike države, pa nikoli niso gledali na to, ali so te države tudi podobne narodnim razmeram avstrijskim. Na napačne take podlage so zidali svoja ustavna poslopja, zato ni čuda, da niso stanovitna.

Potem pretresa Fischhof ministerstvo Bachovo, ki je vso Avstrijo vklenil v voz centralizma absolutističnega. Za njim je isto skušal Schmerling po poti centralizma parlamentarnega. Glavna skrb njegova je bila, kako bi jo zvil, da Nemci v državnem zboru dobijo večino, in izvil jo je v svojem volilnem redu res tako prekanjeno, da Nemci, kterih je v Cislajtaniji le ena tretjina, dobili so večino v državnem zboru. Zato je februarski patent nemoraličen v svoji podlagi, hinavsk v svojem bistvu — al prav zato se Nemci kakor smola držé te podlage, in zmirom le kričé: „na ustavni poti, na ustavni poti“, to je, na pregrešni podlagi februarske ustave; — zato so se pa tudi kakor peklenščeka vstrašili izrednega Belkredijevega državnega zbora.

Da je Schmerlingov volilni red res hudodelstvo, dokazuje Fischhof po številkah. Na Moravskem so tri četrtine Slovanov, Nemcev le ena četrtina, in vendar je v sedanji moravski zbor voljenih 66 poslancev nemške stranke in le 34 slovanske. — V Dalmaciji je 87 odstotkov Slovanov in Lahov le 13

odstotkov, in vendar imajo Lahi veliko večino v dalmatinskem zboru, kajti zviti Schmerling je dobro vedel, da Lah je zaklet nasprotnik Slovanu. — Na Pemskem je tudi taka in na Štajarskem in Koroškem so Slovenci poškodovani za mnogo glasov. (Še kupčijskim in obrtnijskim zbornicam in pa landtafelskim posestnikom je po Schmerlingu došla volilna pravica — gotovo zarad tega, ker se je zanašal na nemškutarski duh, ki rad vlada v teh zbornicah in po grajščinah). —

Da bi se pa v federalistični ustavi tudi manjšinam ne godila škoda v deželnih zborih, nasvetuje Fischhof dvojno pot. Ena je ta, da v deželah, kjer biva po več narodov skupaj, naj se ustanovijo po dve narodni zbornici, da na priliko, na Pemskem in Štajarskem je nemška in slovenska deželna zbornica. To ni nič nenavadnega, in če je na Dunaji zbornica gospôska in zbornica poslancev, zakaj bi v deželnih zborih ne bile dvoje? Druga, kakor Fischhof trdi, bolja pot pa bila bi ta, da poslanci v deželnih zborih, kjer sta dva naroda v deželi, se posvetujejo skupaj, glasujejo pa po narodnih skupinah, in da le take postave obveljajo za sklenjene, za ktere je večina v vsaki skupini glasovala. Ako obveljá to načelo, potem se vé, da bi se moralo še le odločiti: ali to načelo veljá pri glasovanji v vseh zadevah, ali le pri narodnih; — važni razlogi govoré le za tako glasovanje o narodnih zadevah.

Ker je mogoče, da bi se tù ali tam žalila národna ravnopravnost in bi nastali razpori, treba — po Fischhofovih mislih — na Dunaji izbrane sodnije, v ktero bi vsak narod izmed sebe po postavno predpisanem načinu poslal enako število izbranih razsojevalcev in njihovih namestnikov.

Po vsem tem pobija dr. Fischhof ugovore, ki se sèm ter tjè čujejo zoper federativno prenaredbo Avstrije.

Nasprotniki federalizma trdijo, da Avstrija razpade, ako posamezne dežele postanejo bolj samostojne. Kako neki bode razpadla — pravi Fischhof — ako najvažnejše pravice so tudi v federativni vladi pridržane središni oblasti davkovske in vojaške zadeve, pravico vojsko napovedati, mir skleniti, mednarodne pogodbe izvrševati, uradnike imenovati, sodnike staviti, pravica pomilostenja in pravica absolutnega ugovora. Razloček med zdaj in vprihodnje bil bi le ta, da vladar več pravic postavodajstva izroči deželnim zborom kakor dozdaj, ko jih ima državni zbor. Ker $^{17}/_{17}$ zmiraj ostane celota in cesar avstrijski nič ne zgubí od tega, kar je prepustil kralju pemskemu (ki je tudi on) ali pokneženemu grofu tirolskemu (ki je tudi on), tedaj bi cesarjeve pravice ne trpele ne najmanjše škode.

In saj je zeló tako že bilo v prvi polovici preteklega stoletja, ko je na Dunaji bilo 6 dvornih kancelij: ogerska in erdeljska, pemska (za Pemsko, Moravsko in Šlezijo), dolnje-avstrijska (za Avstrijo pod in nad Anižo), notranje-avtrijsko (za Štajarsko, Koroško in Kranjsko), gornje-avstrijska in za Tirole in italijski sovet. In vsaka dežela je imela svojo posebno ustavo. — Po tem se je mnogo predrugačilo in vlada cesarja Jožefa II. je vpeljala silo nemškega jezika*) (Sprachenzwang).

Poslednje vprašanje dr. Fischhofovo pa je bilo to: kako bi se dalo doseči porazumljenje in sprava med narodi avstrijskimi? On misli tako-le: Skličejo naj se najveljavniši možje obojne stranke (nemške in slovanske) v posvèt, to je, v svobodni zbor, da se ravgovorijo, kako in kaj. Ako se na tej poti ne doseže porazumljenje, ni ustava nikakoršne škode trpela; če pa so se porazumeli, potem se more začeti parlamentarna akcija; državni zbor naredí postavo za narodnosti, predrugači ustavo v smislu tega porazumljenja in premeni volilni red. Ko je državni zbor to dovršil, skličejo se deželni zbori, da v mejah predrugačene državne ustave predrugačijo deželne ustave.

Tako dr. Fischhof.

Njegovi nasveti so prevdarka vredni, kajti le federalizem more Avstrijo rešiti velikih njenih zadreg!

*) In če se zdaj slovenski zastopniki upirajo taki jezikovi sili, se drznejo Dežman in njegovi družniki zahtevanje narodne ravnopravnosti pitati z besedo „Sprachenzwang"!!

Národne stvarí.

O pregovorih in prilikah

sosebno slovenskih.

Spisal profesor Viljem Urbas.

(Dalje in konec.*)

Tudi o starosti kake prilike pričajo nektere govorice. K priliki

Vsak vé, kje ga čevelj žuli

se to-le pripoveduje: Ko je slavni Rimljan Pavel Emilij že več let v lepi zlogi živel s svojo pridno ženo, dá se nenadoma ločiti od nje. Prijatelji mu očitajo, da odmetuje lepo, pa tudi pobožno ženo, ki mu je tako vrle sinove porodila. On pa jim pomolí enega svojih čevljev ter pravi: „Glejte, ali ni ta čevelj prav lepo narejen, in še čisto nov? Toda nobeden izmed vas ne vé in ne čuti, kje da me žuli in kako hudo."

S tem se je morda dostojno dokazalo, v kako bližnji dotiki da so pregovori in prilike s pripovedkami vseh vrst; pa tudi pesniki nam marsikako prislovico pojasnujejo. Že stari rimski pesnik Lukrecij pregovora:

Vsak berač svojo mavho hvali — in
Vsakemu se svoje najlepše zdi

tako-le opisuje:

Mu je li ljubica črna — pravi, da je zagorelka;
Umazana, polna nesnage — meni, da noče se lišpat'.
Majhna, pritlikasta — je igrač'ca iz čist'ga sladkorja;
A rogovilasta ranta — je veličastne postave.
Ako jeclja — le čeblja mu in sramožljiva je — hamlja.
Čenča, ki zmiraj čenčá — je lampica, ki nikdar ne vgasne;
Ptičica drobna pa mu je — ona, ki komaj še kašlja.

Veliko pregovorov in prilik nahajamo v narodnih pesmih, veliko v umetnih poezijah novejših pisateljev. Kar na priliko Schiller meni, ko poje:

Veselo videl ga skleniti
Še nisem, kogar bogatiti
Nebó nikdar nehalo ni,

Slomšek izrekuje z zlato resnico:

Dež za solncem mora biti,
Za veseljem žalost priti.

Če Göthe o pregovoru:

Tudi tuga je od Bogá

poje: Kdor kruha s solzo jedel ni,
Kdor nikdar ni prejokal nočí
Sedé na tužni postelji,
Ta ne pozná jih, božjih močí,

tolaži nas Svetličič:

Toraj, srce, trpi malo
Svojo žalost, saj iž nje
Bo veselje kal pognalo,
Kakor brstje v cvetje gré.

Priliki: *Smrt kosí od kraja,*

*) Prihodnje leto nadaljujemo ta članek. Vred.

in *Smrt si v ničem ne prebira*
naš Prešern milo opisuje:

Pred smrtjo ne obvarje koža gladka,
Od nje nas ne odkup'jo kupi zlata,
Ne odpodí od nas življenja tata
Veselja hrup, ne pevcev pesem sladka,

Da *Bogú posojuje, kdor ubogemu kaj podelí*, izrekuje Cegnar tako-le:

Visoka lestva so pobožna djanja,
Sloní na nebu, v zemljo se opira,
Po njej človeka vodi trdna vera,
In z nado se ljubezen na-nj naslanja.

Na pregovor: *Vsak je sam svoje sreče kovač* nanašajo se besede Valjavca:

Kam tedaj se naj obrnem,
Al' se v mesto naj podam,
Ali naj na vas jo mahnem,
Srečo boljšo kje imam?
„Vidiš to ti je vse eno:
Kakor se obnašal boš,
Lahko v mestu, lahko v vasi
Si, če hočeš, srečen mož.“

In kdo bi se ne spomnil pregovora:
Čem dalje greš, tem dalje ti pokažejo,
ko bere lepo Levstikovo pesem „Popotnik“?

Znanstvene stvari.

Sporočilo

o XVI. odborovi skupščini Matice slovenske.

v Ljubljani 23. decembra 1869. l.

Zborovali so v tej skupščini prvosednik g. dr. E. Costa in naslednji gospodje odborniki: dr. Bleiweis, Lésar, Marn, dr. Papež, Sovan, Šolar, Vavrů, Iv. Vilhar, dr. Vončina in dr. Zupanec.

Potrdila in podpisala sta se najprej zapisnika 15. odborove seje in 5. občnega zbora. Odbor, kteremu je bil v poslednjem občnem zboru v pretres izročen računski sklep Matičinih dohodkov in stroškov leta 1868/9., je račun popolnoma odobril z dostavkom, naj se vrlemu blagajniku g. dr. J. Zupancu za veliko marljivost, s ktero ta sitni posel iz same blage domoljubnosti tako izvrstno opravlja, izreče dostojna zahvala, kar odbor Matičin storí v posebnem pismu, v kterem gospoda blagajnika prosi krepke podpore njegove tudi vprihodnje.

Na to poroča tajnik g. prof. Lésar o važnejših stvaréh, na priliko, o udih, da je po občnem zboru novih pristopilo 41, tako, da je redna številka sedaj 1674, — bere njihova imena, in ker so med temi nekteri bogoslovci štajarski, nekteri dijaci iz gimnazije celjske, realke ljubljanske, se je čudom opazilo, kako da marljiveje ne pristopajo bogoslovci in mladi duhovniki ljubljanski?

Gosp. dr. Toman je prosil, naj daruje Matica svojih knjig domačemu polku, sedaj v Tridentu, slavni deželni odbor za kranjsko delavnišnico, duhovni oskrbnik g. Heidrich za kaznilnico na ljubljanskem gradu, katoliška družba za svojo besednico; odbor privoli, da se daruje vsaktere knjige po en iztis na vsaki kraj.

Gosp. dr. Krek naznanja v posebnem pismu, da obljubljenega spisa ni mogel dovršiti za letos ter ga obeta za prihodnji letopis Matičin. — Sv. Jeronima društvo v Zagrebu je poslalo Matici prvi dve knjigi svoji s prošnjo, da stopi z njo v književno vzajemnost, ktera se radovoljno sprejame. —

Gosp. Jovan-Vesel-Koseski izrekuje v pismu 20. sept. svojo žarno zahvalo za to, da ga je občni zbor volil si častnega uda slovenske Matice. „*Živo čutim — pravi slavni pesnik — de ima to le v dobroti Vaši korenine, nikakor pa v mojih zaslugah. Bog daj, de bi prihodna doba jasno pričala, de nisim bil clo do zadne trohice nevreden tega vverstenja. Ravno tistiga časa, ko ste Vi, prečastiti gospodje, se moje malenkosti spomnuti blagovolili, sim jez — molil za Vas in za nas, ne brez truda in znoja na čelu. Kaj in kako sim molil, to Vam skaže listu temu priloženo delce, Visoka pesem je imenovana.... Ta moja visoka pesem nima nikake zveze z drugimi tako imenovanimi pesmami. Podlaga ji je Gospodova molitev „Oče naš“.... Ni tako lepa, ni tako gladka, ni tako krasna, kakor sim jo namerjal in želel. Pa tega predmet ni kriv, ampak le slaba moja glava in perhla roka pevca šibkiga. Kar je zernja v njej, to je božji dar; prah, pleva in druge minljive pevske pritikline so pa moj dodatek. Želim, de bi čitateljem toliko vgodila, kolikor je pevcu truda prizadjala, potem bo vse prav in dobro*“ itd.

Tako tudi slavni g. dr. Fr. Rački, predsednik akademije jugoslov. v Zagrebu, v pismu 17. listopada do prvosednika slov. Matice, ktero se glasí: „*Veleučeni gospodine! Izvolite slavnoj Matici slovenskoj, koja me je v svojoj velikoj skupštini od 2. rujna, kao što mi prijavite pismom od 5. r. m. izobrala za svoga častnoga člana, očitovati u moje ime najiskreniju zahvalnost. Toga izbora ne mogu ja toliko smatrati za odlikovanje svojih slabih zasluga u hrvatskoj književnosti, koliko ga smatram za novi dokaz one na umnom poprištu uzajemnosti, koju slovenski naprama hrvatskomu narodu sveudilj izkazuje. U toj uzajemnosti leži najčvršći zalog slavnije bodućnosti cieloga slovjenskoga juga. Bog okriepi sile i radnju slovenske Matice na korist ne samo slovenskoga naroda, nego i na slavu cieloga slovjenskoga juga! S odličnim štovanjem*“ itd.

Potem spregovorí tajnik o knjigah, ktere dobijo letos družniki, ki se te dni razpošiljajo, namreč: Letopis, Vodnikove pesni, Schoedlerjeva fizika, ter pokaže na ogled poslane zemljovide: Obli dve zemeljni, Evropo in pa Avstrijo, ki se dopošljejo udom, brž ko bodo celoma dodelane, kar se svesto v kratkem zgodí. — Pri tej priliki razjasni tudi, kako to, da so Vodnikove pesmi brez komentara in brez prozaičnih pisem, gotovo brez krivde odborove, v teh oblikah tudi zoper voljo presojevalcev, da je prejel g. Levstik za vredovanje 145 gold. ter da ima še rokopis Vodnikov, ki naj ga zahteva Matica, ako ne drugače, po pravdniški poti nazaj; — dalje pové, ker se je preselila Matica v svojo lastno hišo, da je bilo treba napraviti nekaj pohištva, in da so vzlasti knjige z zemljevidi naklonile jej veliko stroškov, vendar upa z odborom vred, da bodo družniki popolnoma zadovoljni s tem, kar dobijo letos.

Blagajnik g. dr. Zupanec odboru naznani dnarstveni stan, ter predlaga, naj Matica obligacije, ki jej dojdejo skoraj iz M. Debeljakove zapustnine, prodá, kar vsi pričujoči odborniki z nekterimi vnanjimi potrdijo.

O prošnjem predlogu g. dr. J. Vošnjaka: „Odbor sl. Matice sklene: 3000 zemljovidov slovenskih dežel g. Kozlerja podariti slov. polit. društvu v Mariboru“ — so pismeno razodeli svoje mnenja gg. Cigale, Grabrijan in Svetec, vprični odborniki ga vsestransko prevdarili ter soglasno sklenili, da se Matica v to spuščati ne more deloma z ozirom na denarstveni stan svoj, deloma na pravila §. 1. in §. 2. itd.

V imenu odseka za izdavanje Matičinih knjig, kteri je tisti dan dopoldne imel v ta namen posebno sejo, g. tajnik nasvetuje, da Matica izdá prihodnje leto: 1) Letopis, in voli se soglasno za vrednika g. dr. E. Costa; 2) Pesmi J. Vesela-Koseskega, o kterih se sklene,

da se tiskajo v 2000 delih; 3) Schoedlerjeve knjige 2 oddelek, to je, astronomija, ktero spisuje g. V. Ogrinec, in kemija, ktero ima v delu g. prof. Fr. Erjavec; 4) Zemljovidov dve ali tri mape, ako pripusté denarne zadeve, in sicer: Azijo, Ameriko severno, in ako dobro kane, tudi Ameriko južno. Vendar morajo k temu pripomoči še prihodnji družniki. — Zarad razpošiljanja Matičinih knjig in map se tajniku naročí, da to stvar uredi, kakor se njemu najboljše zdí.

Prof. Marn naznani, da je založnik Majarjeve ruske slovnice, g. Gr. Blaž, podaril več zvezkov Matičini knjižnici, iz ktere si jih družniki lahko izposojujejo, in daritelju se s tem izreče spodobna hvala. — Prof. Vavrů nasvetuje, da se knjige, največ starinskega pravoslovnega obsežka, ki so še v prejšnjem stanovanji Matičinem, prepustijo udom društva dramatičnega v porabo, kar se soglasno odobrí, in prof. Šolar pové, koliko národnega blaga je došlo dalje Matici.

Prvosednik dr. Costa spregovorí sedaj o nagradi, ktera naj se voli marljivemu tajniku Matičinemu, ktera je 200 gold. pri obilo naraslih in zvesto izvrševanih poslih majhna, čemur odbor hvaležno pritrdi.

Nazadnje se dostojno spominja ta čas umrlega odbornika, po čegar nasvetu letos že gré Schoedlerjeva knjiga med družnike, in slavnega pisatelja g. A. Janežiča, in odbor s predsednikom vred vstavši čestí spomin res blagega rodoljuba, kteremu i Matica kliče: Večnaja mu pamet!

Slovstvene stvarí.

Vabilo.

Z novim letom začne podpisani izdajati lepoznansk list *„Zvon“*, kterega tu spodobno priporoča vsem slovenskim rodoljubom.

Da je dolžnost vsacega pravega rodoljuba skrbeti po svoji moči, da se našemu tolikanj omike željnemu ljudstvu, zlasti pa mladini, podaja krepka, zdrava dušna hrana, ki bistri um in blaži srcé;

da nam je treba v slovstvenem delovanji središča, kjer se zbirajo in spoznavajo, zbujajo in vadijo mlade močí — organa, kteri ne gledé na desno, ne na levo, ne na stranke in osobe, držé se le večnih zakonov resnice in lepote, ima za vodilo le pravo omiko narodovo;

da je zadnji čas spraviti na dan tak lepoznansk list, če nočemo, da kmalu popolnoma preneha naše komaj vpihano slovstveno življenje, posebno pa v tem viharnem času, ki je videti ugoden le materijalnim prizadevam;

tega pač ni treba dokazovati, komur je v resnici mar duševni razvoj našega naroda.

Umetnost je cvet človeške omike, neusahljiv vir najčistejšega vživanja, in milovanja vreden je človek, milovanja vreden narod, kterega ne ogrevajo njeni blagodejni žarki; gorjé narodu, kteremu ni pokazala poezija svojega zornega obličja; kaj bo izbujalo in povzdigovalo, kaj navduševalo in blažilo njegovo mladino; kaj branilo, da v najnevarnejšem času ne zabrede v pogubno močvirje; kaj jo varovalo, da jej prezgodaj ne odrevene mehka srca!

Slovenci se ne moremo ponašati ne z velikostjo in bogastvom svoje dežele, ne sè slavno preteklostjo, kakor drugi naši bratovski narodi; z vso močjo toraj obdelujmo duševno polje, ktero nam je edino odmerjeno, da nam ne bode treba, ko pride enkrat združenja dan, s praznimi rokami stopiti pred svoje brate.

Tako bo načelo novega lista; kdor je z nami enacih misli, naj se nam pridruži.

Živo čuti podpisani, kako neugoden je čas njegovemu početju; lotil se ga je po dolgem premisliku, potem še le ko je dolgo čakal zastonj, da bi se poprijel potrebnega dela kdo drug, ki ima pri Slovencih več veljave in zaupanja.

„Zvon“ bo prinašal v prijetni mnogovrstnosti: pesmi, povesti, humoristične, natoroznanske in kulturno-zgodovinske spise; posebna naloga pa mu bo z estetično-kritičnimi spisi zlasti mladini buditi veselje do lepoznanstva, ter ji čistiti in blažiti okus, kazati ji v izgledih iz domačega slovstva in iz slovstev iz druzih narodov, kaj je v resnici lepo, kaj le na videz; kaj naj izbira in prebira, za kaj naj se navdušuje in kaj naj posnema.

Vdeleževati se „Zvona“ obljubili so do zdaj gg.: Celestin, Erjavec, Jurčič, Levec, B. Mirán, J. Ogrinec in Valjavec.

„Zvon“ bo izhajal 1. in 15. dan vsacega meseca na celi pôli redno in bo veljal za 3 mesece 1 gold., za celo leto 3 gold. Naročnina naj se pošilja podpisanemu.

Slovenski listi se uljudno prosijo, da bi razglasili to povabilo.

Na Dunaji 14. decembra 1869.

J. Stritar,
Wien I., Johannesgasse, 16.

Mnogovrstne novice.

* Hišni zrak gledé zdravja pozimi. Angleški zdravniki mislijo, da mnozih bolezin pozimi je bolj krivo to, da zrak v toplih sobah presuh, kakor to, da je vnanji zrak mrzel. Pogreti zrak v sobah (v zakurjenih hišah) se preveč osuší, tak pa dela na pljuča človeška tako, da jim vnanji mrzli zrak tem lože škoduje. Da se tedaj primerna, zdravju potrebna vlaga v sobi vzdrží, imajo Angleži prav pametno navado, da v vsaki zakurjeni sobi imajo na plitvi skledici zmiraj nekoliko vode, ktera se razgreta preminja v puh in zraku v sobi daje potrebno vlago. — To je res priporočila vredno in nobenih stroškov in nobenega truda ne prizadene.

* (Jezuiti.) Udje reda sv. Ignacija Loyole so se od leta 1849. do 1869. znatno pomnožili. Leta 1836. bilo je jezuitov po celem svetu 3067, l. 1844. so se pomnožili za 1072. 1. januarja 1869. leta jih je pa 8584. Na Nemškem, Francoskem, Angleškem, v Avstriji, Belgiji bilo jih je leta 1836. skupaj 641, 30 let kasneje (leta 1868.) pa jih je bilo 2190.

Kratkočasnica.

Kakošen razloček je med papežem in med Rotšildom, najbogatejšim judom na svetu? — praša nekdo družbico. — „Razloček je ta, da je papež vladar vseh vernih, Rotšild pa je vernik (upnik) vseh vladarjev“ — dobí za odgovor. (Vse države so namreč Rotšildu dolžne.

Dopisi.

Iz Trsta 24. dec. (*Novi nadzornik za Isterske šole*) je izvoljen. Ernest Gnad, rojen Nemec iz Českega in dosedaj gimnazijski učitelj pri tukajšnji državni gimnaziji (popred je tudi na 2 ali 3 beneških gimnazijah nemščino podučeval), je imenovan za to prevažno službo s sedežem v Poreči.*) Tukaj se Sloveni drug druzega poprašujejo, kake zasluge za šolstvo ima novi nadzornik? Nikdo ne vé nam ne jedne pokazati. Pri vsem tem mož tudi ne zná ne jedne slovensko-hrvaške

*) Iz Istre smo prejeli dopis istega obsežka. Vred.

besedice. Kako bo zlasti male šole nadzoroval, ker učnega jezika, maternega jezika velike velike večine Isterskih prebivalcev ne zná, sam Bog vé! Za našo slovansko Istro zopet nov sad hvalisane liberalne dobe! Čudimo se le našemu namestniku g. Möring-u in njegovim svetnikom, ki se pri vsakej priliki s svojo pravičnostjo in liberalnostjo hvalisajo, da tacega možá priporočé za šolskega nadzornika, ki deželnega jezika treh četrtin vseh prebivalcev ne razume. Nam Slovenom tako krivično liberalno ministerstvo je pred ko ne pri svojej nemškej strasti radostno potrdilo nasvetovanega nadzornika, že samo zato, ker je Nemec. To je ravnopravnost, da se Bogu smili!

Iz Gorice. — „Domovina" prestane. Tužnega srca priobčimo to novico, po kteri zgubimo časnik, ki se je krepko boril za naše pravice, nikoli v vrtoglavnosti iskal sreče Slovencev a tudi v škandalih ne naročnikov. Zato obžalujemo zgubo „Domovine".

Iz Sevnice. — V nedeljo dne 2. januarja 1870. l. bo v tukajšnji čitalnici velika skupščina, pri kteri se bo položil račun preteklega leta, volil nov odbor in določilo o večstranskih društvenih zadevah.

Iz Novega mesta. (*Za „Brenceljna" kaj*). V eno najimenitnejših tukajšnjih gostilnic je prišel konec unega meseca en mladeneč s svojo tovaršijo, ktera je na sejm iz dežele prišla v mesto. Družbica je dobre volje, pije in si napija, pa se vé da vse v domačem jeziku. Pri drugi mizi sedí en nemec (oficir), kteremu ni po všeči bilo slovensko govorjenje, ter se zarad tega pritožuje, da naposled vstane besedni prepir. Na šunder prisopiha gostilničar in v sveti svoji jezi družbici tako-le govorí: „Wissen's wos meine Herrn! in mein Gosthaus kann man wohl deutsch und kranerisch reden, das Slavenische aber duld' ich nicht". Pravijo, da je na to temu „Kranjcu" ljubljanski „konstitutioneller Verein" poslal zahvalnico, neki „gerichtsrath" pa ga je na svoje kranjsko srce trikrat pritisnil.

Iz Ljubljane. — V letošnjem deželnem zboru sklenjeno postavo o razglašanji deželnih postav in ukazov je Njih Veličanstvo cesar potrdilo. — Bistvo te postave je to, da je slovenski in nemški tekst v deželnem zakoniku vojvodine kranjske razglašenih postav in ukazov enako polnoveren.

— (*Odbor družbe kmetijske*), pomnožen po zastopnikih c. kr. deželne vlade in deželnega odbora, je v seji 26. dne t. m. sklepal o oddelkih ministerske podpore za povzdigo kmetijstva: 1) zarad razdelitve dobrih ovnov in ovác je sklenil zbor razglas, ki naj ga gospodarji, kteri se pečajo z ovčjo rejo, beró v današnjim „Oglasniku," — 2) sklenil se je tudi poduk o napravi dobrih gnojnišč, ki bode s podobami razjasnjen in se natisne v „naznanilih" družbe kmetijske in pa v „Novicah"; brž ko bode ta poduk natisnjen, razpisalo se bode 10 premij po 30 gold. takim, ki si naredijo dobra gnojnišča, 3) se je sklenilo, sl. ministerstvo prositi tudi denarne podpore za povzdigo konjske reje, in 4) na poziv ministerstva kmetijstva je zbor sklenil odgovor na vprašanje: kaj družba kmetijska misli o razstavah kmetijskih pridelkov, mašin in živine. Pomnoženi odbor je soglasno izrekel mnenje, da veliki stroški in velika dela, ki jih prizadevajo dandanašnje razstave, niso v nobeni primeri s koristjo in dobičkom, ki jih imajo take razstave, stisnjene samo na eno deželo, in ki so zavoljo pomanjkanja v takih razstavah vedno pričujočih učiteljev večidel le zijališča v kmetijstvu neizvedenim ljudém. Odbor je nasvetoval tedaj druge poti, po kterih se dá razstavam namenjeni denar na gotovo dobre in zdatne obresti naložiti; ti nasveti se bodo predložili sl. ministerstvu v presojo.

— C. kr. deželni predsednik gosp. pl. Conrad je pristopil k ljublj. političnemu konštitucijonalnemu društvu. Da bi bil v obče maloverjetni „Tagblatt" edini prinesel to novico, ne bi je bili verjeli; al ker jo je prinesla tudi vladna „Laib. Ztg.", moramo jo verjeti.

— (*Naš prečastiti rojak gosp. dr. Fr. Stanonik*), ki je, kot duhovni pomočnik v stari Loki domá, ne davno dovršil študije za doktorstvo bogoslovsko, je imenovan za profesorja dogmatike na vseučilišču v Gradcu. Slava!

— (*Društvo „Sokola"*) je imelo občni zbor 26. dne t. m. Volil se je nov odbor; izvoljeni so bili g. Jože Debevec, trgovec, za starosta, g. Pet. Graseli, hišni posestnik, za staroste-namestnika, gg. dr. Karol Bleiweis, Franjo Drenik, Kobler, Murnik, Srečko Noli, Ravnikar in Ivan Tisen pa za odbornike. Izvolil se je še poseben odsek za uredovanje telovadstva, ki ima skrbeti zato, da se o velikonočnih praznikih napravi javna telovadska predstava v deželnem gledališču. — Razgovor o prostovoljni požarni straži bil je celó kratek. Starosta namestnik je s tehtnimi besedami nasvetoval sledečo resolucijo: Občni zbor društva „Sokola" naj sklene: „gledé na to, da je ljubljanski mestni zástop pred 5 leti zavrgel ponudbo Sokolovo in mu odrekel zmožnost izvršiti to napravo, sklene občni zbor, da nima nikakoršnega vzroka vtikati se zdaj v to stvar, ter stopi o tem vprašanji na dnevni red. „Resolucija bila je brez debate soglasno sprejeta. Prepričani smo, da se vsa národna mladina vjema s to resolucijo „Sokolovo" in da toraj pod nobenim pogojem ne pristopi k onemu društvu. — Izrekla se je v tem zboru tudi gosp. Petru Kozlerju, Hartmanu, Gili-u in Klein-u občna zahvala za njihovo blagodušnost v prid društveni, isto tako tudi gosp. Mandiču, da je celo leto brezplačno učil telovadbo. — Tajnikovo sporočilo ni bilo posebno veselo, kajti društvo je letos pogrešalo onega sredstva, ktero jako pripomore društvenemu gibanju, namreč poletnih izhodov, kteri so „Sokolu" zabranjeni bili neupravičeno. — Tem prijetnejše pa je bilo blagajnikovo sporočilo; iz njega se je razvidelo, da je število udov narastlo na 250, in da je stan društvene blagajnice jako dober. V svesti smo si, da vsa národna mladina, ki dozdaj še ni vpisana, prihodnje leto pristopi k „Sokolu". In v tej nadi kličemo jej že danes „na zdravje!"

— (*Gosp. Davorin Jenko*) je s kompozicijami svoimi, ki so se pele v „besedi" v nedeljo zvečer v čitalnici, občinstvo jako navdušil. Kdor ima pogum, da skor cel večer izpolne samo s svojimi deli, mora si v svesti biti, da umotvori njegovi kaj veljajo. In živahna pohvala zbranega občinstva priterdila je mojstru „Naprej zastave slave," da svoje nade ni prenapel. Radostno mu čestitamo o slavnem izidu. Čitalnični moški zbor je štiri njegove zbore, ki jih je Jenko sam vodil, izverstno pel, med kterimi sta „srbska zvezda" in „na Kosovem polji," posebno furore izbudila. Tudi gosp. Meden je v samospevih zaslužil navdušeno mu donečo pohvalo; lepo pa so pripomogli lepi „besedi" tudi gospodičina Hohnova z igro na glasoviru, gospodična Brusova z deklamacijo in gosp. V. Valenta s petjem v dvospevu „Vse mine." Žalibog, da zavolj grdega vremena ni dvorana tako polna bila kakor smo želeli.

— (*V čitalnici*) je že več let navada, da se konec leta — Silvestra večer — z veselico poslovuje. Tudi letos napravi čitalnica tako veselico, za ktero je jako zanimiv program sestavljen; le vojaške godbe ne bo, kakor program že razglaša, ker je po neprevidenem druzem opravilstvu zadržana.

— (*Občni zbor čitalničinega društva*) bode na dan sv. treh kraljev ob 11. uri dopoldne. Program je: 1) nagovor predsednikov, 2) sporočilo tajnikovo, 3) sporočilo blagajnikovo o računu za leto 1869. in pro-

računu za leto 1870, 4) nasveti posameznih udov, 5) volitev novega odbora. Vljudno vse družbenike vabi v zbor odbor.

— Glasovita italijanska pevkinja gospá Angela Baldi, priporočana tudi iz Zagreba, bode danes v gledišču v operi „Trovatore“ péla, in potem še le napravi koncert.

— („*Triglav*“) vabi v 103. listu na naročilo za prihodnji tečaj, kteremu bo gosp. Alešovc lastnik in vrednik. Ker še nas čakajo veliki duševni boji, treba, da — kakor na Dunaji imamo v „Zukunft“ in „Reformi“, v Pragi pa v „Politiki“ iskrene branitelje vseh avstrijskih in ogerskih Slovanov — imamo v Ljubljani posebej branitelja Slovencev v nemškem jeziku. Kdor vé, da po vsem Slovenskem nimamo v nemškem jeziku ne enega Slovencem pravičnega časnika, in kdor vé, da večina naših nasprotnikov ne zná slovenskih časnikov brati, pa tudi veliko število druzih mestjanov nekteri vso svojo politiko in razsodbo srkajo z „Press“, „Tagespošte“, „Tagblatta“ itd., ta vendar bode priznal živo potrebo nemškega časnika, ki pobija laž in krivico nasprotnega tabora in razjasnuje nehudobnim pa nevednim ljudém resnico in pravico. Zato je „Triglav“, in zato je dolžnost pravih domoljubov, da podpirajo tudi ta list z naročilom in dopisi, na kterega bode dobroznani gosp. Alešovc vso svojo skrb obrnil, da zadostuje svoji nalogi. — Če bode svojega šaljivega „Brenceljna“, ki je gorka šiba nemškutarjem, tudi v novem letu spuščal med-nje, vendar more s podporo rodoljubov izvršiti nalogo svojo na resnem polji „Triglavovem“. Knjigarnica Kleer-ova v Ljubljani sprejema naročila.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Le še malo dni in končano je letošnje leto! Al kako jemljemo slovó od njega? Nezadovoljna je velika večina narodov avstrijskih sè sedanjo ustavo ta in unkraj Litave, — ministerstvo avstrijsko v razporu, da 3 ministri (Taafe, Potocki in Berger) želé pogodbo sè Sloveni in Tirolci) ter mislijo, da se morajo v ta namen primerni koraki storiti, 5 ministrov (Giskra, Herbst, Hasner, Plener in Brestel) pa je, ki so proti vsaki pogodbi ter hoté energično vresničenje sedanje ustave in direktne volitve; ž njimi držijo ogerski ministri, ki pritiskajo na vso moč v to, da bi se pri nas nič ne premenilo, ker bi potem Hrvati, Srbi, Slovaki, Rumuni in Saksonci tudi pri njih hoteli premembo ustave. Ali še ni dosti Magjarom to, da je Avstrija tako tužna, kakor je žalibog zdaj?! V cesarjevih rokah je zdaj odločilo, ki je neki stvar odložil do adresine debate v državnem zboru. V modrost Njegovega Veličanstva trdno zaupamo, da obveljajo resnične njegove besede, ki jih je izustil stopivši iz ladije v Trstu, da tako ne gré naprej! — 8. dne januarja se snide odbor za posvetovanje adrese v prvo sejo. Gosp. Svetec, ud tega odbora, je dal resolucijo národne večine kranjskega deželnega zbora v natis, da se razdelí med adresine odbornike. On se bo v odborovi skupščini trdno držal te resolucije.

— Omenili smo ob svojem času, da se je nad 20.000 delalcev zbralo pred zbornico poslancev prvi dan zborovanja in da so poslali deputacijo do ministra Taafe-a, ki je ostro tirjala tudi delalcem pravice volitev itd. Takrat so bili z lepo odpravljeni, zdaj pa so 9 voditeljev njihovih zaprli, eden — glavar — je policiji všel. Ta ukaz je veliko senzacijo včinil med delalci, in teško bo „rotiti duhove, ki jih je klicala liberalna êra“.

Iz Dalmacije. — Iz Zadra 23. dne t. m. se piše „Wand.“, da je došel podmaršal Rodić z voditeljem deželnega glavarstva pl. Fluk-om. Kakor je Dalmatincem priljubljen Rodić, tako malo marajo za Fluk-a in posebno veliko nevoljo je izbudilo to, da on neki noče od službe odstaviti okrajnega glavarja Franc-a, na kterega ves sum letí, da je najbolj kriv nesrečnega upora.

Iz Rima. — Povedali smo že, da se je vesoljni cerkveni zbor (to je dvajseti vesoljni zbor) pričel 8. decembra in sicer z veliko slovesnostjo. Naj danes povemo, kaj se je doslé godilo. Že 2. decembra v pripravljavni seji bilo je med zborove očete (tako se imenujejo tisti, ki imajo pravico glasovati v zboru, in teh, kakor smo že v 48. listu omenili, kaže izdani imenik 1034, dosle jih je iz vseh krajev svetá v Rimu blizo 800 (iz našega cesarstva in ogerskega 44 škofov), v prvi seji je bilo pričujočih 750 škofov) razdeljeno papeževo (apostolsko) pismo od 27. novembra. V tem je govor: 1) o načinu, kako se je vêsti v zboru; — 2) o redu in pravici staviti predloge; — ta pravica gré papežu, ki jo pa po posebnih pravilih prepušča očetom; — 3) o tajnosti, ki se je imajo škofje držati v zborovih zadevah, a zborovi opravniki, ki niso škofje, tudi prisežejo, držati jo; — 4) o redu, v kterem sedé škofje; — 5) o odseku za preiskovanje izgovorov in škofjih pritožeb; — 6) o opravnikih, ktere naznanja po imenu; — 7) o vesoljnih skupščinah, kterim bodo predsedovali po papežu izvoljeni kardinali; — 8) o očitnih sejah, v kterih zborniki glasujejo o sklepih storjenih v skupščinah, in to ali z besedo „placet“ (po volji) ali „non placet“ (ni po volji); papež naznani le glasove zoper predloge. Škofje glasujejo sedé in z mitro na glavi, opati in redovski generali pa stojé, razoglavi in pred papežem koleno uklonivši; — 9) o tem, da zborniki brez silnih vzrokov in brez papeževega privoljenja med zborom ne smejo iz Rima; in 10) škofom se dajé privoljenje, bivati zunaj njihovih škofij. — Prva seja je bila 8. decembra; druga bode na sv. treh kraljev praznik in pri tej utegnejo že ktere važne stvarí na vrsto priti; ako skupščine dotlé ne dogotové svojega posla, preloží se 2. seja. 14. dec. bili bi se imeli voliti 4 odborovi odseki (skupine), a vstreglo se je škofji želji in volil se je 20. dan t. m. samo verski odsek, in potem odsek za disciplinarne zadeve, kajti veliko časa je treba, da se volitev dožene, ako 750 škofov voli in vsak zapiše 24 imen (toliko udov ima vsak odsek), že samo ena votitev znese 18.000 glasov, namreč odsek za verske zadeve, za disciplinarne zadeve, za duhovne rede (samostane) in za jutrovi (orientalski) obred.

„Novice“ z „oglasnikom“ vred veljajo

po pošti za celo leto 4 gold. 20 kr. — v tiskarnici za celo leto 3 gold. 60 kr.
po pošti za pol leta 2 gold. 20 kr. — v tiskarnici za pol leta 1 gold. 80 kr.
po pošti za četrt leta 1 gold. 15 kr. — v tiskarnici za četrt leta — gold. 90 kr.
Za pošiljanje na dom v Ljubljani se za celo leto plača 36 kr., za prenarejeni napis med letom 10 kr. Naročnina se pošilja tiskarnici Blaznikovi v Ljubljano.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik**. — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.